

Research Paper

Model of educational abuse of elementary school students: the role of child temperament with the mediating effect of the quality of the student-teacher relationship

Roqiyeh Rezapour¹ , Ali Zeinali^{2*}

1. M.A in Educational Psychology, Department of Psychology, Khoy.C., Islamic Azad University, Khoy, Iran

2. Associate Professor, Department of Psychology, Khoy.C., Islamic Azad University, Khoy, Iran

Citation: Rezapour R, Zeinali A. Model of educational abuse of elementary school students: the role of child temperament with the mediating effect of the quality of the student-teacher relationship. J Child Ment Health. 2026; 13 (2):59-75.

URL: <http://childmentalhealth.ir/article-1-1508-en.html>

 [10.61882/jcmh.13.2.4](https://doi.org/10.61882/jcmh.13.2.4)

ARTICLE INFO

Keywords:

child temperament,
educational abuse,
students,
student-teacher
relationship quality

ABSTRACT

Background and Purpose: Educational abuse is a form of maltreatment experienced by students that can lead to adverse academic and psychological outcomes. Thus, the present study aimed to investigate the educational abuse model based on the child's temperament with the mediating role of the quality of the student-teacher relationship in elementary school students.

Method: This study employed a descriptive-correlational design. The study population consisted of 18,134 second-grade elementary school students in Khoy County in the academic year 2023–2024. Using a multistage cluster random sampling method, 226 students, along with their mothers and teachers, were selected. Data were collected using the Educational Neglect and Abuse Questionnaire-Students Form (ENAQ; Noeparvar Qarebagh & Zeinali, 2019) and Iranian validated version of the Child Temperament Scale (CTS; Slegdens et al., 2013), and the Student-Teacher Relationship Scale (STRS; Pianta, 1994). Data were analyzed using structural equation modeling (SEM) in SPSS-24 and AMOS-24.

Results: The findings showed that surgency /extroverted temperament was positively related to with conflict ($\beta = .19, p = .010$) and closeness ($\beta = .21, p = .002$) in student–teacher relationships. Negative affectivity ($\beta = -.17, p = .010$) and effortful control ($\beta = .18, p = .010$) were significantly related with closeness. Furthermore, surgency/extraversion ($\beta = -.20, p = .001$), negative affectivity ($\beta = .25, p = .001$), effortful control ($\beta = -.15, p = .009$), conflict ($\beta = -.18, p = .001$), and closeness ($\beta = -.25, p = .001$) were significant predictors of educational abuse. However, the relationship between negative affectivity ($\beta = -.03, p = .660$) and effortful control ($\beta = .04, p = .430$) with conflict was not significant. About indirect effects, closeness significantly mediated the relationships between surgency/extraversion ($\beta = -.05, p = .007$), negative affectivity ($\beta = .04, p = .005$), effortful control ($\beta = -.05, p = .030$), and educational abuse. In contrast, the mediating role of conflict was not significant.

Conclusion: The findings suggest that child temperament and the quality of student–teacher relationships are important correlates of educational abuse among elementary school students. Positive student-teacher relationships can function as a protective mechanism in the association between temperamental characteristics and lower levels of educational abuse. These findings emphasize the importance of school-based interventions aimed at strengthening self-regulation skills and improving the quality of student-teacher relationships to reduce educational misbehavior.

Received: 2 Jun 2025

Accepted: 1 Jul 2026

Available: 13 Jul 2026

* **Corresponding author:** Ali Zeinali, Associate Professor, Department of Psychology, Khoy.C., Islamic Azad University, Khoy, Iran

E-mail: Ali.zeinali@iau.ac.ir

Tel: (+98) 4436430015

2476-5740/ © 2026 The Authors. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license

(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Educational abuse refers to any form of maltreatment within educational settings that involves physical or psychological harm, neglectful behaviors, or acts of violence directed toward students (3). As a neglected form of child maltreatment, educational abuse has substantial adverse consequences for children's health, well-being, and academic development, while also increasing the likelihood of aggressive and violent behaviors (6). Among the factors associated with educational abuse, child temperament has been identified as an important individual characteristic that shapes children's interactions with their social environment (7). Temperament is considered the biologically based foundation of personality and is expressed through stable individual differences in cognition, beliefs, emotions, skills, and decision-making (9). According to contemporary temperament theory, child temperament includes three major dimensions: surgency/extraversion, negative affectivity, and effortful control (10). One factor that may explain the relationship between child temperament and educational abuse is the quality of the student-teacher relationship, which exerts reciprocal, dynamic, and enduring influences on students' academic and psychosocial functioning (12). Student-teacher relationship quality is commonly conceptualized in terms of two dimensions: conflict and closeness (14). High-quality student-teacher relationships contribute to a positive classroom climate and greater enjoyment of school. Students who perceive their relationships with teachers as supportive and positive are more likely to view school as a safe and secure environment, show greater engagement in learning, and show more favorable academic outcomes (15).

Despite growing attention to child maltreatment, educational abuse is still an understudied phenomenon. Moreover, few studies have investigated the combined roles of child temperament and student-teacher relationship quality in explaining educational abuse among elementary school students (7, 11, 16–22). Therefore, the present study aimed to examine a model of educational abuse based on child temperament, with student-teacher relationship quality serving as a mediating variable among fourth- to sixth-grade elementary school students.

Method

This research was a descriptive type of correlation. The research population consisted of all second-grade elementary school students of Khoy County (one of the cities of Iran) in the 2023-2024 academic years with number 18,134 people, which number of 300 people of them along with their mothers and teachers were selected as samples with using a multi-stage cluster random sampling method, which there were 74 missing questionnaires (attrition rate of 24.67%) and analyses were performed for 226 people. Most of the students of present research were female (51.33%), 12 years old (44.25%), sixth grade (41.59%), father's education below high school (46.02%) and mother's education below high school (43.36%). In the multi-stage cluster random sampling method among the existing the girls' and boys' schools in the north and south of Khoy County were randomly selected two girls' schools and two boys' schools (a total of four schools) and from each school were randomly selected three classes in different grades of the fourth, fifth and sixth. The inclusion criteria of present research included living with parents, not having failed in earlier grades, not having received psychological services in the past three months and being in good physical and mental health based on the academic record. Also, the exclusion criteria of present research included withdrawal from participation in the research by students or their mothers and failure to respond to more than ten percent of the items. Data were collected using the Educational Neglect and Abuse Questionnaire- Students Form (ENAQ) (23); Noeparvar Qarebagh & Zeinali, 2019) and Iranian validated version of the Child Temperament Scale (CTS) (10), and the Student-Teacher Relationship Scale (STRS) (15, 24). Data were analyzed using structural equation modeling (SEM) in SPSS-24 and AMOS-24. In this research, students answered the ENAQ, their mothers answered the CTS, and their teachers answered the STRS. In this research, the data collected with the tools were analyzed using the structural equation modeling method in SPSS-24 and AMOS-24 software.

Results

The results of the correlation coefficients of the student-teacher relationship quality, child temperament and educational abuse were presented in Table 1.

Table 1. The results of the correlation coefficients of the student-teacher relationship quality, child temperament, and educational abuse

Variables	1	2	3	4	5	6
1. Conflict	1					
2. Close relationships	0.10	1				
3. Surgency/extraversion temperament	0.22**	0.35**	1			
4. Negative affectivity temperament	-0.11	-0.30**	-0.32**	1		
5. Effortful control temperament	0.16*	0.34**	0.47**	-0.36**	1	
6. Educational abuse	-0.30**	-0.47**	-0.48**	0.46**	-0.45**	1

Variables 1–5 are predictor variables, and Variable 6 is the criterion variable. * $p < .05$, ** $p < .01$.

According to the results of Table 1, conflict, close relationships, surgency/extraversion temperament, and

effortful control temperament had a negative and significant correlation with educational abuse and negative affectivity

temperament had a positive and significant correlation with educational abuse ($P < 0.01$). Other findings of the present research showed that the model of educational abuse based on child temperament with the mediating effect of student-teacher relationship quality in elementary school students had a good fit. Because the goodness of fit index (GFI) and adjusted goodness of fit index (AGFI) were higher than 0.90 and 0.80, respectively, the comparative fit index (CFI), the normed fit index (NFI), and the non-normed fit index (NNFI) were higher than 0.90, the chi-square with degrees of freedom (χ^2/df) was less than 3, and the root mean square error of approximation (RMSEA) was less than 0.08.

Also, the effect of surgency/extraversion temperament on conflict ($\beta = 0.19$, $P = 0.010$) and close relationships ($\beta = 0.21$, $P = 0.002$), effect of negative affectivity ($\beta = -0.17$, $P = 0.010$) and effortful control ($\beta = 0.18$, $P = 0.010$) temperament on close relationships and effect of surgency/extraversion ($\beta = -0.20$, $P = 0.001$), negative affectivity ($\beta = 0.2$, $P = 0.001$) and effortful control ($\beta = -0.15$, $P = 0.009$) temperament, conflict ($\beta = -0.18$, $P = 0.001$) and close relationships ($\beta = -0.25$, $P = 0.001$) on educational abuse was significant. In contrast, effect of negative affectivity ($\beta = -0.03$, $P = 0.660$) and effortful control ($\beta = 0.04$, $P = 0.430$) temperament on conflict was insignificant ($P > 0.05$). In addition, indirect effect of surgency/extraversion ($\beta = -0.05$, $P = 0.007$), negative affectivity ($\beta = 0.04$, $P = 0.005$) and effortful control ($\beta = -0.05$, $P = 0.030$) temperament with mediating close relationships on educational abuse was significant, but indirect effect of surgency/extraversion ($\beta = -0.03$, $P = 0.080$), negative affectivity ($\beta = 0.01$, $P = 0.680$) and effortful control ($\beta = -0.01$, $P = 0.410$) temperament with mediating conflict on educational abuse was insignificant.

Conclusion

Considering the importance of abuse in elementary school students, the present research aimed to explain the model of educational abuse based on child temperament with the mediating effect of student-teacher relationship quality in elementary students.

The findings of the present research showed that the direct effect of surgency/extraversion temperament on conflict and close relationships was positive and significant, the direct effect of negative affectivity temperament on close relationships was negative and significant and the direct effect of effortful control temperament on close relationships was positive and significant. These results were consistent with earlier studies (11, 18-20). The direct effect of negative affectivity temperament and effortful control temperament on conflict was insignificant. Also, the direct effect of surgency/extraversion temperament, effortful control temperament, conflict and close relationships on educational abuse was negative and significant and the direct effect of negative affectivity temperament on educational abuse was positive and significant. These results were consistent with earlier studies (7, 16-17).

In addition, the indirect effect of surgency/extraversion temperament and effortful control temperament with the

mediator of close relationships on educational abuse was negative and significant and the indirect effect of negative affectivity temperament with the mediator of close relationships on educational abuse was positive and significant. The indirect effect of surgency/extraversion temperament, negative affectivity temperament, and effortful control temperament with the mediator of conflict on educational abuse was insignificant. In explaining these findings, it can be said that temperament is a set of inherent characteristics of each child, and children with surgency/extraversion temperament have high self-confidence and the ability to make decisions and choose the best solution from among the available solutions, children with effortful control temperament have a high ability to focus and pay attention to carry out academic and non-academic activities, and children with negative affectivity temperament have negative feelings of anger, sadness, worry, and dissatisfaction. Educational abuse refers to behaviors that somehow neglect students in the learning process or mistreat them, and since close relationships indicate an intimate connection between the student and the teacher and the teacher's high understanding of the students' demands and needs, and prevents many irregularities and indiscipline, the construct of close relationships can be a suitable mediator between the child's temperament (surgency/extraversion, negative affectivity and effortful control) and educational abuse.

In contrast, educational abuse is a type of child abuse that is often overlooked and involves mistreatment or disregard for the educational needs of students, and since conflict reflects different demands, needs, expectations, and desires between students and teachers, and this construct can arise for various reasons such as personality differences, false expectations, and misunderstanding. Therefore, conflict construct cannot be a mediator between a child's temperament (surgency/extraversion, negative affectivity and effortful control) and educational abuse. Important limitations of this research were included limiting the sample to second-grade elementary school students, using a questionnaire to collect data, relatively high dropout rate of the subjects in the present research (24.67%), inability to control for demographic variables such as cultural, social, and economic status, and not examining the results by gender. Therefore, it is recommended to conduct research on first-grade elementary school students and other academic courses, using observation and interviews to collect data and examining the relationships between the variables of the present research, separating male and female students. According to the results of this research, it is necessary to plan to reduce educational abuse through child temperament and student-teacher relationship through suitable curriculum and educational planning. To reduce educational abuse in elementary school students must be prepared for reducing negative affectivity temperament and increasing surgency/extraversion temperament, effortful control temperament, conflict, and close relationships. In addition, parents should pay attention to the role of the child temperament and its effect on educational abuse and based on

that use appropriate parenting styles to develop a surgency/extraversion temperament and effortful control temperament and to prevent the development of a negative affectivity temperament.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is derived from the first author's master's thesis in educational psychology at the Islamic Azad University, Khoy Branch, which was successfully defended (2024/12/25). The study received scientific approval from the Islamic Azad University, Khoy Branch (Approval No. 02/19/2/927; May 7, 2024). In addition, permission to implement the study in the target educational settings was obtained from the Department of Education of Khoy County (Authorization No. 18950/1/551; May 16, 2024). Also, the moral considerations outlined in the publication guidelines of the American Psychological Association (APA) and the ethical codes of the Iranian Psychological Association, including confidentiality, anonymity of identity information, data analysis, and

informed consent from parents for participation in the study, were strictly adhered to in this study.

Funding: The present research was conducted without any financial support from a specific organization.

Authors' contribution: The first author was the main designer and ideator of the research and was responsible for data collection. The second author served as the supervisor professor in this article.

Conflict of interest: There is no conflict of interest for the authors in this research.

Data availability statement: The materials and data that support this manuscript are available from the corresponding author upon reasonable request.

Consent for publication: The authors have full consent to publish this article.

Acknowledgement: Hereby sincerely thank and appreciate from officials of the Education of Khoy County and Islamic Azad University of Khoy branch for their cooperation with the researchers and from second-grade elementary students of Khoy County, their mothers and teachers for completing the research tools.

مقاله پژوهشی

مدل سوء رفتار آموزشی دانش آموزان دبستانی: نقش مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم

رقیه رضاپور^۱، علی زینالی^{۲*}

۱. کارشناس ارشد روان شناسی تربیتی، واحد خوی، دانشگاه آزاد اسلامی، خوی، ایران

۲. دانشیار، گروه روان شناسی، واحد خوی، دانشگاه آزاد اسلامی، خوی، ایران

چکیده

مشخصات مقاله

کلیدواژه‌ها:

دانش آموزان،

سوء رفتار آموزشی،

کیفیت رابطه دانش آموز- معلم،

مزاج کودک

زمینه و هدف: سوء رفتار آموزشی یکی از اشکال بد رفتاری با دانش آموزان است که می تواند پیامدهای نامطلوب تحصیلی و روان شناختی به همراه داشته باشد. بدین ترتیب پژوهش حاضر با هدف بررسی مدل سوء رفتار آموزشی بر اساس مزاج کودک با نقش میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم در دانش آموزان دبستانی انجام شد.

روش: این پژوهش با طرح توصیفی- همبستگی انجام شد. جامعه آماری شامل ۱۸۱۳۴ دانش آموز دوره دوم ابتدایی شهرستان خوی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود که از بین آنان ۲۲۶ دانش آموز به همراه مادران و معلمانشان با روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند. داده ها با استفاده از فرم دانش آموز پرسشنامه سوء رفتار آموزشی (نوع پرور قره باغ و زینالی، ۱۳۹۸)، و نسخه اعتباریابی شده در ایران مقیاس مزاج کودک (اسلدنس و همکاران، ۲۰۱۳) و پرسشنامه رابطه بین کودکان و معلمان (پیانتا، ۱۹۹۴) گردآوری شدند. داده ها با استفاده از مدل سازی معادلات ساختاری و با نرم افزارهای SPSS-24 و AMOS-24 تحلیل شدند.

یافته ها: یافته ها نشان داد مزاج جسور/ برون گرا با تعارض ($P=0/010$, $\beta=0/19$) و روابط نزدیک ($P=0/002$, $\beta=0/21$) در رابطه دانش آموز- معلم ارتباط معنادار دارد. همچنین عاطفه منفی ($P=0/010$, $\beta=-0/17$) و مهار تلاش مند ($P=0/010$, $\beta=0/18$) با روابط نزدیک رابطه معنادار داشتند. افزون بر این، مزاج جسور/ برون گرا ($P=0/001$, $\beta=-0/20$)، عاطفه منفی ($P=0/001$, $\beta=0/20$)، مهار تلاش مند ($P=0/009$, $\beta=-0/15$)، تعارض ($P=0/001$, $\beta=-0/18$) و روابط نزدیک ($P=0/001$, $\beta=-0/25$) پیش بینی کننده های معنادار سوء رفتار آموزشی بودند. در مقابل ارتباط عاطفه منفی ($P=0/660$, $\beta=-0/03$) و مهار تلاش مند ($P=0/430$, $\beta=0/04$) با تعارض، معنادار نبود. همچنین روابط نزدیک، رابطه بین مزاج جسور/ برون گرا ($P=0/007$, $\beta=-0/05$)، عاطفه منفی ($P=0/005$, $\beta=0/04$) و مهار تلاش مند ($P=0/030$, $\beta=-0/05$) با سوء رفتار آموزشی را به طور معناداری میانجی گری کرد؛ در حالی که نقش میانجی تعارض معنادار نبود.

نتیجه گیری: یافته های پژوهش نشان دادند که مزاج کودک و کیفیت رابطه دانش آموز- معلم از عوامل مرتبط با سوء رفتار آموزشی در دانش آموزان دبستانی هستند. به ویژه، روابط مثبت و صمیمانه میان دانش آموز و معلم می تواند به عنوان یک سازوکار محافظتی در ارتباط بین ویژگی های مزاجی و سطوح پایین تر سوء رفتار آموزشی عمل کنند. این یافته ها بر اهمیت مداخلات مدرسه محور با هدف تقویت مهارت های مرتبط با خودتنظیمی و ارتقای کیفیت روابط دانش آموز- معلم برای کاهش سوء رفتار آموزشی تأکید دارند.

دریافت شده: ۱۴۰۴/۰۳/۱۲

پذیرفته شده: ۱۴۰۵/۰۴/۱۰

منتشر شده: ۱۴۰۵/۰۴/۲۲

* نویسنده مسئول: علی زینالی، دانشیار، گروه روان شناسی، واحد خوی، دانشگاه آزاد اسلامی، خوی، ایران

رایانامه: Ali.zeinali@iau.ac.ir

تلفن: ۰۴۴-۳۶۴۳۰۰۱۵

مقدمه

یکی از حقوق اولیه کودکان دسترسی به تحصیل و آموزش مناسب است که این حق برای برخی کودکان به صورت عمدی یا غیر عمدی مهیا نمی شود و مورد سوء استفاده^۱ قرار می گیرند (۱). سوء استفاده به هر گونه رفتاری در خانواده، مدرسه، و اجتماع با پیامدهای جدی و مادام العمر اشاره دارد و شامل سوء استفاده های جسمی^۲، جنسی^۳، هیجانی^۴، آموزشی^۵، و غفلت^۶ است (۲). هر یک از این سوء استفاده ها به تنهایی یا همزمان توسط والدین یا مراقب اصلی انجام می شوند (۳). سوء استفاده آموزشی^۷ به هر گونه سوء استفاده مرتبط با آسیب های جسمی و روانی، رفتارهای اهمال کارانه^۸ و اعمال خشونت آمیز در محیط آموزشی اشاره دارد (۴). مهم ترین سوء استفاده های آموزشی شامل جمله ها، کنایه ها و عبارت های تحقیر آمیز، تهدید آمیز و تمسخر گونه، نادیده گرفتن، مزوی کردن، فریادزدن، مجازات کردن، تنبیه بدنی، و ایجاد زخم و شکستگی در محیط آموزشی هستند (۵). این سوء استفاده ها دارای پیامدهای منفی روان شناختی، عاطفی، اجتماعی، جسمانی، و اخلاقی است که سلامت و بهداشت کودکان را تهدید می کند و میزان خشونت و پر خاشگیری را در آنان افزایش می دهد (۶).

یکی از عوامل مرتبط با سوء استفاده در کودکان، مزاج کودک^۹ است که بر چگونگی تعامل کودکان با محیط تأثیر می گذارد (۷). مزاج کودک به عنوان جنبه ای از ساختار کلی فرد با گرایش به تغییرهای خلقی و سطوح حساسیت به تحریک مشخص می شود و در نتیجه تجربه های دوران کودکی شکل می گیرد (۸). مزاج جنبه زیستی شخصیت است که خود را به صورت تفاوت های فردی در شناخت ها، باورها، هیجان ها، مهارت ها، و تصمیم های متفاوت نشان می دهد (۹). این سازه شامل سه بخش مزاج جسور/ برون گرا^{۱۰} (نشان دهنده کودکانی با اعتماد به خود^{۱۱} و توانمندی تصمیم گیری بالا هستند که تمایل دارند قوانین و مرزهای تعیین شده را

نقض کنند و اغلب به طور ناخواسته دیگران را با مشکل مواجه کنند)، مزاج عاطفه منفی^{۱۲} (نشان دهنده کودکانی با دشواری در مدیریت احساس ها و نیازمند هدایت و حمایت هستند که احساس های منفی مانند خشم، ناراحتی و نارضایتی را زیاد تجربه می کنند)، و مزاج مهار تلاشمند^{۱۳} (نشان دهنده کودکانی موفق در انجام وظیفه ها و مسئولیت ها هستند که بر روی یک وظیفه یا فعالیت خاص متمرکز و کمتر دچار حواس پرتی می شوند) است (۱۰). مزاج کودک به تفاوت های فردی در واکنش پذیری و خود تنظیمی در حوزه های مختلف اشاره دارد که بر سازش یافتگی^{۱۴} هیجانی، اجتماعی، و روان شناختی تأثیر منفی می گذارد و سبب افزایش تعارض می شود (۱۱).

یکی از متغیرهای احتمالی که بتواند بین مزاج کودک با سوء استفاده آموزشی نقش میانجی داشته باشد، کیفیت رابطه دانش آموز- معلم^{۱۵} است و کیفیت آن تأثیری متقابل و پایدار بر عملکرد آنها دارد؛ به طوری که حمایت گری معلم باعث افزایش علاقه دانش آموز به معلم و ارتقای خود کارآمد پنداری^{۱۶} تحصیلی می شود و عملکرد تحصیلی دانش آموز بر موفقیت و خود کارآمد پنداری معلم تأثیر می گذارد (۱۲). رابطه دانش آموز- معلم یک منبع مهم حمایت اجتماعی است و بهبود این رابطه سبب دستیابی به پیامدهای آموزشی مطلوب مانند افزایش یادگیری و مشارکت تحصیلی دانش آموزان و تدریس کارآمد، مؤثر، و حرفه ای معلمان می شود (۱۳). رابطه مثبت دانش آموز- معلم باعث پیشرفت تحصیلی و افزایش انگیزش و اشتیاق تحصیلی^{۱۷} دانش آموزان و عدم آن باعث افت عملکردهای تحصیلی و کاهش خود کارآمد پنداری تحصیلی می شود (۱۱). این سازه شامل دو بخش تعارض^{۱۸} (نشان دهنده وضعیت یا شرایطی که در آن بین خواسته ها، نیازها، انتظارات، و روش های آموزشی معلمان و دانش آموزان اختلاف نظر و تنش وجود دارد) و روابط نزدیک^{۱۹}

1. Abuse
2. Physical
3. Sexual
4. Emotional
5. educational
6. Neglect
7. Educational abuse
8. Procrastination behaviors
9. Child temperament
10. Surgency/extraversion temperament

11. Self-confidence
12. Negative affectivity temperament
13. Effortful control temperament
14. Adaptability
15. Student-teacher relationship quality
16. Self-efficacy
17. Academic engagement
18. Conflict
19. Close relationships

قلدر/ قربانی داشت (۲۱). در پژوهشی دیگر گزارش شد که دانش آموزان دارای روابط مطلوب دانش آموز- معلم کمتر تحت تأثیر سوء استفاده و جو عاطفی منفی کلاس قرار گرفتند (۲۲).

سوء استفاده از کودکان یک مشکل جهانی با عواقب جدی، طولانی مدت، و مادام العمر است که موجب ایجاد و افزایش درد و رنج در کودکان می شود (۲). سوء استفاده آموزشی یکی از انواع سوء استفاده از دانش آموزان است که پیامدهای تحصیلی و روان شناختی منفی زیادی دارد. بنابراین لازم و ضروری است تا عوامل مرتبط با آن شناسایی و بر اساس آنها برنامه هایی برای کاهش سوء استفاده آموزشی طراحی و اجرا شود. از یک سو پژوهش های اندکی درباره سوء استفاده آموزشی انجام و از سوی دیگر پژوهش های انجام شده کمتر به بررسی نقش مزاج کودک و کیفیت رابطه دانش آموز- معلم پرداختند. در نتیجه، در پژوهش حاضر تلاش شد تا نقش مزاج و کیفیت رابطه دانش آموز- معلم در سوء استفاده آموزشی مورد بررسی قرار گیرد. بنابراین پژوهش حاضر با هدف تبیین مدل سوء استفاده آموزشی بر اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم در دانش آموزان دبستانی انجام شد.

روش

(الف) طرح پژوهش و شرکت کنندگان: این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش همه دانش آموزان دوره دوم ابتدایی شهرستان خوی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ به تعداد ۱۸۱۳۴ نفر بودند که تعداد ۳۰۰ نفر از آنها به همراه مادران و معلمان آنان با روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای به عنوان نمونه انتخاب شدند (مدارس و کلاس در دو مرحله به عنوان خوشه در نظر گرفته شدند). در پژوهش های مدل سازی معادلات ساختاری حجم نمونه به طور معمول باید بین ۲۰۰ تا ۴۰۰ نفر باشد که در پژوهش حاضر حجم نمونه ۳۰۰ نفر لحاظ شد. لازم به ذکر است که در مطالعه حاضر تعداد ۷۴ پرسشنامه مفقوده وجود داشت و با توجه به نرخ ریزش ۲۴/۶۷ درصد تحلیل ها برای ۲۲۶ نفر انجام شد. در این روش نمونه گیری از میان مدارس دخترانه و پسرانه موجود در شمال و جنوب شهرستان خوی، دو مدرسه دخترانه و دو مدرسه پسرانه (در مجموع چهار مدرسه) به روش تصادفی و از هر مدرسه تعداد سه کلاس در پایه های مختلف چهارم، پنجم، و ششم به

(نشان دهنده فضای امن و حمایت گر که در آن معلمان و دانش آموزان با یکدیگر ارتباط مطلوبی دارند و تجربه های خود را به اشتراک می گذارند) است (۱۴). کیفیت رابطه دانش آموز- معلم بر جو کلاس و لذت بردن از آن تأثیر می گذارد و اگر دانش آموزان ادراک مثبتی از این رابطه داشته باشند، مدرسه را یک پایگاه امن و حمایت گر می پندارند، علاقه آنها به مدرسه افزایش می یابد، و عملکرد تحصیلی مطلوب تری از خود نشان می دهند (۱۵).

پژوهش هایی درباره روابط مزاج، کیفیت رابطه دانش آموز- معلم و سوء استفاده آموزشی انجام شده است. برای مثال نتایج پژوهشی نشان داد که بین مزاج خجالتی با سوء استفاده عاطفی همبستگی منفی معنادار و بین مزاج ثبات با سوء استفاده عاطفی همبستگی مثبت معنادار وجود داشت (۷). پژوهشگران دیگری به این نتیجه رسیدند که کودکان با مزاج منفی/ مهار نشده در مقایسه با مزاج اجتماعی/ تنظیم بالا بیشتر از سوی همسالان طرد و نمره های تحصیلی پایین تری گرفتند (۱۶). در پژوهشی دیگر گزارش شد که بین پاسخگویی والدین، منفی نگری، و حمایت عاطفی با مزاج کودک رابطه معناداری وجود داشت (۱۷). همچنین نتایج پژوهشی حاکی از آن بود که مزاج های عاطفه منفی و جسور/ برون گرا با تعارض در کیفیت رابطه دانش آموز- معلم همبستگی مثبت و معنادار داشتند، اما با نزدیکی همبستگی معناداری نداشتند و مزاج مهار تلاشمند با نزدیکی در کیفیت رابطه دانش آموز- معلم همبستگی مثبت و معنادار و با تعارض همبستگی منفی و معنادار داشت (۱۱). پژوهشگران دیگری به این نتیجه رسیدند که مزاج مهار تلاشمند مانند مهار بازاری با کیفیت رابطه دانش آموز- معلم رابطه معناداری وجود نداشت، اما بین مزاج عاطفه منفی مانند ناراحتی، ترس، و غم با کیفیت رابطه دانش آموز- معلم شامل تعارض و روابط نزدیک رابطه معناداری وجود نداشت (۱۸). در پژوهشی دیگر گزارش شد که مزاج مهار تلاشمند و مزاج عاطفه منفی با نزدیکی دانش آموز- معلم ارتباط معنادار مثبت و با تعارض دانش آموز- معلم ارتباط معنادار منفی داشت (۱۹). نتایج پژوهش دیگری نشان داد که مزاج کودک با نزدیکی در رابطه دانش آموز- معلم رابطه مثبت و معنادار و با تعارض در رابطه دانش آموز- معلم رابطه منفی و معنادار داشت (۲۰). علاوه بر آن نتایج پژوهش دیگری حاکی از آن بود که کیفیت رابطه مطلوب بین دانش آموز- معلم نقش مؤثری در کاهش قلدری، قربانی و

گذشته، و برخورداری از سلامت جسمی و روانی بر اساس پرونده تحصیلی بودند. همچنین، معیارها و ملاک‌های خروج از پژوهش حاضر شامل انصراف از شرکت در پژوهش توسط دانش آموزان و یا مادران آنها و عدم پاسخگویی به بیش از ده درصد گویه‌ها بودند. نتایج فراوانی و درصد فراوانی جنسیت، سن، و پایه تحصیلی دانش آموزان و تحصیلات والدین آنها در جدول ۱ ارائه شد.

روش تصادفی انتخاب شد. به عبارت دیگر دو مدرسه از شمال و دو مدرسه از جنوب شهرستان خوی و از هر مدرسه سه کلاس در پایه‌های چهارم تا ششم انتخاب شد و بر همین اساس تعداد ۱۲ کلاس (۶ دخترانه و ۶ پسرانه) نمونه‌های این پژوهش را تشکیل دادند. معیارها و ملاک‌های ورود به پژوهش حاضر شامل زندگی همراه با پدر و مادر، رضایت کتبی والدین و دانش آموزان جهت شرکت آگاهانه در پژوهش، عدم مردودی در پایه‌های گذشته، عدم دریافت خدمات روان‌شناختی در سه ماه

جدول ۱: نتایج فراوانی و درصد فراوانی سن و پایه تحصیلی دانش آموزان و تحصیلات والدین آنها

متغیر	سطح	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت دانش آموزان	دختر	۱۱۶	۵۱/۳۳
	پسر	۱۱۰	۴۸/۶۷
سن دانش آموزان	۱۰ سال	۳۳	۱۴/۶۰
	۱۱ سال	۵۴	۲۳/۸۹
	۱۲ سال	۱۰۰	۴۴/۲۵
	۱۳ سال	۳۹	۱۷/۲۶
پایه تحصیلی دانش آموزان	چهارم	۵۴	۲۳/۸۹
	پنجم	۷۸	۳۴/۵۱
	ششم	۹۴	۴۱/۵۹
تحصیلات پدر دانش آموزان	زیر دیپلم	۱۰۴	۴۶/۰۲
	دیپلم	۷۷	۳۴/۰۷
	کارشناسی	۱۹	۸/۴۱
	ارشناسی ارشد	۸	۳/۵۴
	دکتر	۱	۰/۴۴
	نامشخص	۱۷	۷/۵۲
	زیر دیپلم	۹۸	۴۳/۳۶
	دیپلم	۸۱	۳۵/۸۴
	کارشناسی	۲۷	۱۱/۹۵
	کارشناسی ارشد	۵	۲/۲۱
تحصیلات مادر دانش آموزان	نامشخص	۱۵	۶/۶۴

(ب) ابزار

۱. فرم دانش آموز پرسشنامه سوء رفتار آموزشی^۱: این پرسشنامه توسط نوع پرور قره‌باغ و زینالی (۲۳) با ۱۵ گویه طراحی و برای اندازه‌گیری سوء استفاده آموزشی استفاده شد. گویه‌های این ابزار با استفاده از مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت از هیچ با نمره یک تا بسیار زیاد با نمره پنج

طبق نتایج جدول ۱، بیشتر دانش آموزان پژوهش حاضر دارای جنسیت دختر (۵۱/۳۳ درصد)، سن ۱۲ سال (۴۴/۲۵ درصد)، پایه تحصیلی ششم (۴۱/۵۹ درصد)، تحصیلات پدر زیر دیپلم (۴۶/۰۲ درصد)، و تحصیلات مادر زیر دیپلم (۴۳/۳۶ درصد) بودند.

نمره گذاری می شوند. نمره این پرسشنامه با مجموع نمره گویه ها محاسبه می شود. بنابراین حداقل نمره در آن ۱۵ و حداکثر نمره در آن ۷۵ و نمره بالاتر نشان دهنده سوء استفاده آموزشی بیشتر است. نوع پرور قره باغ و زینالی روایی^۱ همگرای پرسشنامه سوء رفتار آموزشی با سوء استفاده های هیجانی، جسمانی، و غفلت به ترتیب ۰/۴۳، ۰/۴۲ و ۰/۴۹ گزارش کردند که در سطح کوچک تر از ۰/۰۱ معنادار و بار عاملی هر ۱۵ گویه برابر یا بالاتر از ۰/۵۰ بود و اعتبار^۲ آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ گزارش شد (۲۳). در پژوهش حاضر روایی صوری فرم دانش آموز پرسشنامه سوء رفتار آموزشی با نظر ۱۰ نفر از خبرگان خبرگان علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی تأیید و مقدار اعتبار با روش آلفای کرونباخ از طریق ضریب همبستگی بین گویه ها برای پرسشنامه سوء رفتار آموزشی ۰/۸۸ به دست آمد.

۲. **مقیاس مزاج کودک**^۳: این مقیاس توسط اسلندس و همکاران (۱۰) با ۳ گویه و ۳ مؤلفه شامل مزاج جسور/ برون گرا، مزاج عاطفه منفی، و مزاج مهار تلاشمند (هر مؤلفه ۱ گویه) طراحی و برای اندازه گیری مزاج کودکان استفاده شد. گویه های این ابزار با استفاده از مقیاس پنج گزینه ای لیکرت از درباره فرزند من کاملاً نادرست است با نمره یک تا درباره فرزند من بسیار صادق است با نمره پنج نمره گذاری می شوند. نمره هر یک از مؤلفه های این مقیاس با نمره گویه مربوط به آن محاسبه می شود. بنابراین، حداقل نمره در آن ۱ و حداکثر نمره در آن ۵ و نمره بالاتر نشان دهنده میزان بیشتر ویژگی مورد نظر در فرد است. اسلندس و همکاران روایی سازه ابزار با روش تحلیل عاملی اکتشافی بررسی و نتایج حاکی از وجود سه مؤلفه مزاج جسور/ برون گرا، مزاج عاطفه منفی، و مزاج مهار تلاشمند بود و اعتبار آنها با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۷۶ و ۰/۷۵ گزارش شدند (۱۰). در ایران پژوهشی که شاخص های روان سنجی مقیاس مزاج اسلندس و همکاران را بررسی کرده باشد، یافت نشد و روایی این پرسشنامه پس از ترجمه و ترجمه معکوس توسط خبرگان تأیید شد. در پژوهش حاضر روایی با روش تحلیل عاملی اکتشافی بررسی و نتایج حاکی از وجود سه عامل یا مؤلفه مزاج جسور/ برون گرا، مزاج عاطفه منفی، و مزاج مهار تلاشمند بود و بار

عاملی همه گویه ها بالاتر از ۰/۴۰ محاسبه شد. همچنین روایی صوری مقیاس مزاج کودک با نظر ۱۰ نفر از خبرگان علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی تأیید و مقدار اعتبار با روش آلفای کرونباخ از طریق ضریب همبستگی بین گویه ها برای مؤلفه های مقیاس مزاج شامل مزاج جسور/ برون گرا، مزاج عاطفه منفی، و مزاج مهار تلاشمند به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۹ و ۰/۷۱ به دست آمد.

۳. **پرسشنامه رابطه بین کودکان و معلمان**^۴: این پرسشنامه توسط پیانتا (۱۵) با ۱۵ گویه و ۲ مؤلفه شامل تعارض (۸ گویه) و روابط نزدیک (۷ گویه) طراحی و برای اندازه گیری کیفیت رابطه دانش آموز- معلم استفاده شد. گویه های این ابزار با استفاده از مقیاس پنج گزینه ای لیکرت از کاملاً مخالفم با نمره یک تا کاملاً موافقم با نمره پنج نمره گذاری می شوند. نمره هر یک از مؤلفه های این مقیاس با مجموع نمره گویه های آن مؤلفه محاسبه می شود. بنابراین در مؤلفه تعارض حداقل نمره ۸ و حداکثر نمره ۴۰ و در مؤلفه روابط نزدیک حداقل نمره ۷ و حداکثر نمره ۳۵ و نمره بالاتر نشان دهنده میزان بیشتر ویژگی مورد نظر در فرد است. پیانتا روایی سازه ابزار با روش تحلیل عاملی اکتشافی بررسی و نتایج حاکی از وجود دو مؤلفه تعارض و روابط نزدیک بود و بار عاملی همه گویه ها بالاتر از ۰/۴۰ محاسبه و اعتبار آنها با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۷۲ گزارش شدند (۱۵). در ایران اعتبار مؤلفه های تعارض و روابط نزدیک در پرسشنامه کیفیت رابطه دانش آموز- معلم را با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۵ و ۰/۷۲ گزارش کردند (۲۴). در پژوهش حاضر روایی صوری پرسشنامه رابطه بین کودکان و معلمان با نظر ۱۰ نفر از خبرگان علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی تأیید و مقدار اعتبار با روش آلفای کرونباخ از طریق ضریب همبستگی بین گویه ها برای مؤلفه های پرسشنامه کیفیت رابطه دانش آموز- معلم شامل تعارض و روابط نزدیک به ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۷۴ به دست آمد.

(ج) روش اجرا: برای انجام این پژوهش پس از هماهنگی با مسئولان آموزش و پرورش شهرستان خوی و تهیه لیست مدارس ابتدایی به تفکیک جنسیت، اقدام به نمونه گیری از میان مدارس به روش تصادفی و به تعداد ۴ مدرسه شد و سپس از هر مدرسه ۳ کلاس در پایه های مختلف انتخاب و

1. Validity
2. Reliability

3. Child temperament scale
4. The Pianta Student-Teacher Relationship Scale (STRS)

اول گردآوری شدند. داده‌ها پس از جمع‌آوری با ابزارهای مذکور با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS-24 و AMOS-24 تحلیل شدند.

یافته‌ها

با توجه به وجود ۷۴ پرسشنامه مفقوده، تحلیل‌های آماری برای ۲۲۶ نفر انجام شد. نتایج میانگین، انحراف معیار، کمینه، بیشینه، کجی، و کشیدگی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم، مزاج کودک، و سوء رفتار آموزشی در جدول ۲ ارائه شد.

دانش آموزان منتخب به پرسشنامه سوء رفتار آموزشی، مادران آنها به مقیاس مزاج و معلمان آنها به پرسشنامه کیفیت رابطه دانش آموز- معلم پاسخ دادند. این پژوهش مجوزهای لازم را از دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی دریافت کرد. لازم به ذکر است که در این پژوهش اهمیت و ضرورت تبیین و ملاحظات اخلاقی از جمله آزادی جهت شرکت یا عدم شرکت در پژوهش توضیح داده شد. برای رعایت اخلاق در پژوهش اطلاعات لازم در ارتباط با مجوزها و مفاد مرتبط با رعایت اصول اخلاقی به والدین دانش آموزان داده شد. همچنین، نمونه‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات آنها محرمانه باقی می‌ماند و در صورت تمایل در هر مرحله از پژوهش می‌توانند انصراف خود را اعلام کنند. داده‌های این پژوهش با فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی و ابزارهای فوق توسط نویسنده

جدول ۲: نتایج میانگین، انحراف معیار، کمینه، بیشینه، کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه	کجی	کشیدگی
تعارض	۲۹/۴۵	۵/۰۶	۱۳	۴۰	-۰/۲۷	-۰/۰۹
روابط نزدیک	۲۸/۹۳	۵/۱۹	۱۲	۳۵	-۱/۲۰	۱/۲۵
مزاج جسور/ برون‌گرا	۳/۶۰	۱/۳۲	۱	۵	-۰/۷۲	-۰/۵۵
مزاج عاطفه منفی	۳/۱۱	۱/۴۲	۱	۵	-۰/۰۸	-۱/۲۴
مزاج مهار تلاشمند	۳/۶۵	۱/۳۴	۱	۵	-۰/۷۰	-۰/۶۴
سوء رفتار آموزشی	۳۲/۸۰	۱۱/۲۵	۱۹	۵۹	۰/۳۸	-۱/۰۶

همبستگی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم، مزاج کودک، و سوء رفتار آموزشی در جدول ۳ ارائه شد.

طبق نتایج جدول ۲، فرض نرمال بودن به دلیل قراردادن مقدار کجی و کشیدگی در دامنه ۲+ تا ۲- تأیید شد (۲۵). نتایج ضرایب

جدول ۳: نتایج ضرایب همبستگی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم، مزاج کودک و سوء رفتار آموزشی

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱. تعارض	۱					
۲. روابط نزدیک	۰/۱۰	۱				
۳. مزاج جسور/ برون‌گرا	۰/۲۲**	۰/۳۵**	۱			
۴. مزاج عاطفه منفی	-۰/۱۱	-۰/۳۰**	-۰/۳۲**	۱		
۵. مزاج مهار تلاشمند	۰/۱۶*	۰/۳۴**	۰/۴۷**	-۰/۳۶**	۱	
۶. سوء رفتار آموزشی	-۰/۳۰**	-۰/۴۷**	-۰/۴۸**	۰/۴۶**	-۰/۴۵**	۱

$P < ۰/۰۵$, $P < ۰/۰۱$ ** (متغیرهای ۱ تا ۵ پیش‌بین هستند و متغیر ۶ ملاک است)

($P < ۰/۰۱$). نتایج شاخص‌های برازش مدل سوء رفتار آموزشی بر اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم در جدول ۴ ارائه شد.

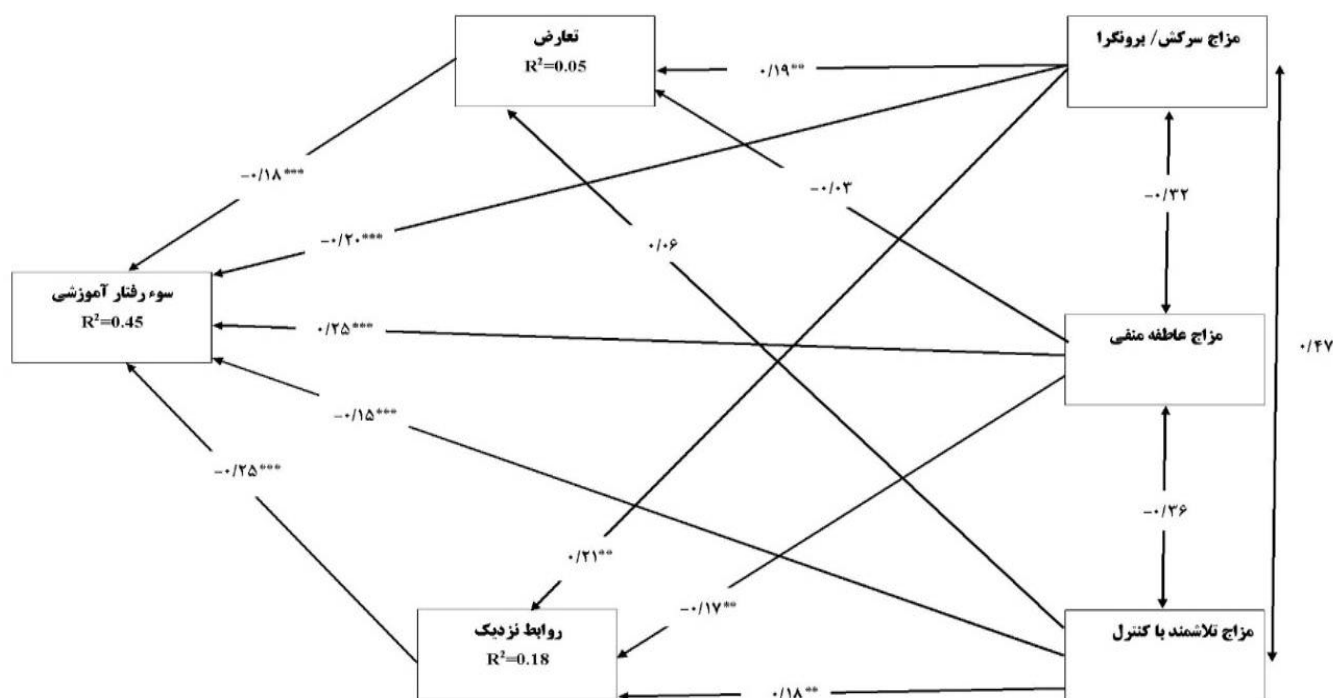
طبق نتایج جدول ۳، تعارض، روابط نزدیک، مزاج جسور/ برون‌گرا، و مزاج مهار تلاشمند با سوء رفتار آموزشی همبستگی منفی و معنادار و مزاج عاطفه منفی با سوء رفتار آموزشی همبستگی مثبت و معنادار داشت

جدول ۴: نتایج شاخص‌های برازش مدل سوء رفتار آموزشی بر اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم

نوع شاخص	شاخص‌ها	نماد	مقدار	حد پذیرش
مطلق	شاخص نیکویی برازش ^۱	GFI	۰/۹۹	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته ^۲	AGFI	۰/۹۸	بیشتر از ۰/۸۰
	ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده ^۳	SRMR	۰/۰۲	کمتر از ۰/۰۵
تطبیقی	شاخص برازش تطبیقی ^۴	CFI	۰/۹۹	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازش هنجار شده ^۵	NFI	۰/۹۹	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازش هنجار نشده ^۶	NNFI	۰/۹۹	بیشتر از ۰/۹۰
تعدیل یافته	مجذور خی به درجه آزادی ^۷	X ² /df	۰/۳۵	کمتر از ۳
	شاخص برازش ایجاز ^۸	PNFI	۰/۶۷	بیشتر از ۰/۶۰
	مجذور میانگین مربعات خطای تقریب ^۹	RMSEA	۰/۰۱	کمتر از ۰/۰۸

اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم در شکل ۱ و جدول ۵ ارائه شد.

طبق نتایج جدول ۴، مدل سوء رفتار آموزشی بر اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم در دانش آموزان دبستانی برازش مناسبی داشت. نتایج اثرهای مستقیم مدل سوء رفتار آموزشی بر

شکل ۱: مدل سوء رفتار آموزشی بر اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم

1. Goodness of Fit Index (GFI)
2. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
3. Standardized Root Mean Square Residual (SRMR)
4. Comparative Fit Index (CFI)
5. Normed Fit Index (NFI)
6. Non-Normed Fit Index (NNFI)
7. Chi-square divided by degrees of freedom (χ^2/df)
8. Parsimonious Normed Fit Index (PNFI)
9. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

جدول ۵: نتایج اثرهای مستقیم مدل سوء رفتار آموزشی بر اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم

اثرهای مستقیم	ضریب مسیر	آماره t	معناداری
به روی تعارض			
مزاج جسور/ برون گرا	۰/۱۹	۲/۴۹	۰/۰۱۰
مزاج عاطفه منفی	-۰/۰۳	-۰/۴۴	۰/۶۶۰
مزاج مهار تلاشمند	۰/۰۶	۰/۷۹	۰/۴۳۰
به روی روابط نزدیک			
مزاج جسور/ برون گرا	۰/۲۱	۳/۰۹	۰/۰۰۲
مزاج عاطفه منفی	-۰/۱۷	-۲/۵۵	۰/۰۱۰
مزاج مهار تلاشمند	۰/۱۸	۲/۵۱	۰/۰۱۰
به روی سوء رفتار آموزشی			
مزاج جسور/ برون گرا	-۰/۲۰	-۳/۴۳	۰/۰۰۱
مزاج عاطفه منفی	۰/۲۵	۴/۵۲	۰/۰۰۱
مزاج مهار تلاشمند	-۰/۱۵	-۲/۶۰	۰/۰۰۹
تعارض	-۰/۱۸	-۳/۵۱	۰/۰۰۱
روابط نزدیک	-۰/۲۵	-۴/۶۶	۰/۰۰۱

طبق نتایج شکل ۱ و جدول ۵، اثر مستقیم مزاج جسور/ برون گرا بر تعارض و روابط نزدیک مثبت و معنادار و اثر مستقیم مزاج عاطفه منفی بر روابط نزدیک منفی و معنادار و مزاج مهار تلاشمند بر روابط نزدیک مثبت و معنادار بود ($P < ۰/۰۵$). در مقابل، اثر مستقیم مزاج عاطفه منفی و مزاج مهار تلاشمند بر تعارض غیر معنادار بود ($P > ۰/۰۵$). اثر مستقیم مزاج جسور/ برون گرا، مزاج مهار تلاشمند، تعارض، و روابط نزدیک بر

سوء رفتار آموزشی منفی و معنادار و اثر مستقیم مزاج عاطفه منفی بر سوء رفتار آموزشی مثبت و معنادار بود ($P < ۰/۰۵$). نتایج اثرهای غیر مستقیم مدل سوء رفتار آموزشی بر اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم با روش بوت استراپ در جدول ۶ ارائه شد.

جدول ۶: نتایج اثرهای غیر مستقیم مدل سوء رفتار آموزشی بر اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم

اثرهای غیر مستقیم	ضریب مسیر	معناداری	حد پایین	حد بالا
مزاج جسور/ برون گرا با میانجی تعارض بر سوء رفتار آموزشی	-۰/۰۳	۰/۰۸۰	-۰/۰۷	-۰/۰۱
مزاج عاطفه منفی با میانجی تعارض بر سوء رفتار آموزشی	۰/۰۱	۰/۶۸۰	-۰/۰۲	۰/۰۳
مزاج مهار تلاشمند با میانجی تعارض بر سوء رفتار آموزشی	-۰/۰۱	۰/۴۱۰	-۰/۰۵	۰/۰۱
مزاج جسور/ برون گرا با میانجی روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی	-۰/۰۵	۰/۰۰۷	-۰/۱۱	-۰/۰۲
مزاج عاطفه منفی با میانجی روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی	۰/۰۴	۰/۰۰۵	۰/۰۲	۰/۰۹
مزاج مهار تلاشمند با میانجی روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی	-۰/۰۵	۰/۰۳۰	-۰/۰۹	-۰/۰۱

بحث و نتیجه گیری

با توجه به اهمیت سوء رفتار در دانش آموزان دوره ابتدایی، پژوهش حاضر با هدف تبیین مدل سوء رفتار آموزشی بر اساس مزاج کودک با اثر میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم در دانش آموزان دبستانی انجام شد. یافته‌های پژوهش حاضر در زمینه اثر مثبت و معنادار مزاج جسور/ برون گرا بر تعارض و روابط نزدیک با نتایج پژوهش‌های پیشین

طبق نتایج جدول ۵، اثر غیر مستقیم مزاج جسور/ برون گرا و مزاج مهار تلاشمند با میانجی روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی منفی و معنادار و اثر غیر مستقیم مزاج عاطفه منفی با میانجی روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی مثبت و معنادار بود ($P < ۰/۰۵$)، اما اثر آنها با میانجی تعارض بر سوء رفتار آموزشی غیر معنادار بود ($P > ۰/۰۵$).

همسو بود (۱۱، ۲۰-۱۸). در تبیین این یافته می توان به نتایج پژوهش انجام شده در این زمینه (۱۱) اشاره کرد که کودکان با مزاج جسور/ برون گرا ممکن است هنگام تنهایی خیلی سریع بی حوصله شوند و اقدام به انجام فعالیت های اشتباه در راستای جلب توجه کنند که این موارد سبب دوری و افزایش تعارض بین آنان و دیگران می شود. از آنجایی که تعارض به خواسته ها، نیازها، و انتظارات متفاوت بین دانش آموزان و معلمان اشاره دارد، بدین ترتیب منطقی به نظر می رسد که مزاج جسور/ برون گرا سبب افزایش تعارض در کیفیت رابطه دانش آموز- معلم شود. همچنین مزاج مجموعه ای از ویژگی های ذاتی است که کودک از طریق آنها با دنیا ارتباط برقرار و این سازه نقش مهم و مؤثری در رشد و تکامل شخصیت منحصر به فرد هر کودک دارد. مزاج جسور/ برون گرا به کودکانی اشاره دارد که ضمن داشتن استقلال و اعتماد به خود تمایل دارند قوانین و مقررات موجود را نقض کنند، در فعالیت های گروهی مشارکت و گروه را رهبری کنند و دیگران را با دشواری و کشاکش مواجه سازند. از آنجایی که روابط نزدیک به یک فضای امن و حمایت گر بین دانش آموز و معلم اشاره دارد، بدین ترتیب منطقی به نظر می رسد که مزاج جسور/ برون گرا سبب افزایش روابط نزدیک در کیفیت رابطه دانش آموز- معلم شود.

یافته های دیگر این پژوهش در زمینه اثر منفی و معنادار مزاج عاطفه منفی بر روابط نزدیک و اثر مثبت و معنادار مزاج مهارتلاشمند بر آن با نتایج پژوهش های پیشین همسو بود (۱۱، ۲۰-۱۸). در تبیین این یافته می توان به نتایج پژوهش انجام شده در این زمینه (۱۱) اشاره کرد که مزاج به تفاوت های فردی پایدار در واکنش پذیری و خودتنظیمی اشاره دارد و مزاج عاطفه منفی در کودکانی مشاهده می شود که احساس ها و عاطفه های منفی زیادی را به طور مداوم و پیوسته تجربه می کنند که این موارد می تواند بر روابط دانش آموز و معلم تأثیر منفی بگذارد. برای مثال تعارض ها روزمره، بدخلقی ها و بحران های ناگهانی بر روابط بین معلم و دانش آموز اثر منفی دارد و روابط بین آنها را تیره و تاریک می کند. در نتیجه این عوامل سبب می شوند که مزاج عاطفه منفی باعث کاهش روابط نزدیک در کیفیت رابطه دانش آموز- معلم شود. همچنین، مزاج مهارتلاشمند به کودکانی با ویژگی های توانمندی تمرکز و توجه پایدار بر تکالیف و وظایف اشاره دارد. چنین کودکانی به طور معمول در

مدرسه به موفقیت های بالایی دست می یابند و از آنجایی که روابط نزدیک به یک فضای امن و حمایت گر بین دانش آموز و معلم اشاره دارد، بدین ترتیب منطقی به نظر می رسد که مزاج مهارتلاشمند سبب افزایش روابط نزدیک در کیفیت رابطه دانش آموز- معلم شود.

یافته های مطالعه حاضر در زمینه اثر غیرمعنادار مزاج عاطفه منفی و مزاج مهارتلاشمند بر تعارض با برخی نتایج پژوهش پیشین (۱۱) ناهمسو و با نتایج برخی پژوهش دیگر (۱۸) همسو بود. دلیل احتمالی ناهمسوئی نتیجه پژوهش حاضر با نتیجه پژوهش (۱۱) می تواند تفاوت در جامعه و نمونه پژوهش باشد. پژوهش حاضر بر روی دانش آموزان دوره دوم ابتدایی انجام که همراه با پدر و مادر خود زندگی می کردند، اما پژوهش آنان بر روی دانش آموزان سفید پوست و غیرسفید پوستی انجام داشت که حدود نیمی از آنها مشکلات رفتاری برون نمود داشتند که همین موضوع می تواند سبب تفاوت در نتایج پژوهش حاضر و پژوهش (۱۱) شده باشد. در تبیین این یافته می توان به نتایج پژوهش انجام شده در این زمینه (۱۸) اشاره کرد که مزاج کودک به مجموعه ای از ویژگی ها، رفتارها، نگرش ها، احساس ها، و تمایل ها اطلاق می شود که به طور خاص در هر کودکی هست و با سایر کودکان متفاوت است. کودکان با مزاج عاطفه منفی کودکانی هستند که احساس های منفی زیادی مانند خشم، نارضایتی، و ناراحتی را تجربه می کنند و کودکان با مزاج مهارتلاشمند کودکانی هستند که می توانند توجه خود را بر یک فعالیت متمرکز سازند و از رفتارهای نامناسب مانند حواس پرتی اجتناب کنند. از آنجایی که بر اساس جدول میانگین ها، نمونه های پژوهش حاضر از نظر هر دو متغیر مزاج عاطفه منفی و مهارتلاشمند در حد متوسط قرار دارند، بدین ترتیب می توان انتظار داشت که دانش آموزان دارای مزاج عاطفی منفی و مهارتلاشمند در حد متوسط در حل، مهار و مدیریت تعارض نه موفق و نه ناموفق باشند و بر همین اساس آنها نقش مؤثری بر افزایش یا کاهش تعارض نداشتند.

یافته های دیگر این مطالعه در زمینه اثر منفی و معنادار مزاج جسور/ برون گرا و مزاج مهارتلاشمند بر سوء رفتار آموزشی و اثر مثبت و معنادار مزاج عاطفه منفی بر سوء رفتار آموزشی با نتایج پژوهش های پیشین همسو بود (۷، ۱۷-۱۶). در تبیین این یافته می توان به نتایج این پژوهش (۷) اشاره کرد که کودکان با مزاج جسور/ برون گرا به کودکانی اطلاق

می‌شود که به دلیل تجربه‌های مثبت و منفی در زندگی خود از سنین کودکی توانایی تصمیم‌گیری و اعتماد به خود بالایی دارند و از بودن در موقعیت‌های خطرناک و کشاکش برانگیز لذت می‌برند و خود را با شرایط کشاکش برانگیز و مشکل‌های زندگی شخصی و تحصیلی سازش می‌دهند. در نتیجه این عوامل سبب می‌شوند که مزاج جسور/ برون‌گرا باعث کاهش سوء رفتار آموزشی در دانش آموزان ابتدایی شود. همچنین مزاج کودک بر روی دیدگاهی که نسبت به مدرسه و کارهای روزمره دارد تأثیر می‌گذارد و کودکان با مزاج مهار تلاشمند کودکانی هستند که می‌توانند به‌طور مداوم توجه خود را بر روی یک تکلیف یا فعالیت متمرکز کنند و از حواس‌پرتی در امور تحصیلی اجتناب کنند. چنین کودکانی به‌طور معمول در درس و مدرسه موفق هستند و برای دستیابی به هدف‌های تحصیلی از خود تلاش و پشتکار زیادی انجام می‌دهند و در نهایت به هدف‌های خود دست می‌یابند و کمتر درباره مسائل آموزشی مورد سوء رفتار قرار می‌گیرند. در نتیجه این عوامل سبب می‌شوند که مزاج مهار تلاشمند باعث کاهش سوء رفتار آموزشی در دانش آموزان ابتدایی شود. علاوه بر آن، کودکان دارای مزاج عاطفه منفی به‌طور پیوسته احساس‌ها و عاطفه‌های منفی مانند خشم، ناراحتی و نارضایتی را تجربه می‌کنند و این احساس‌ها و عاطفه‌ها بر رفتار کودکان تأثیر می‌گذارند؛ به‌طوری که این احساس‌ها و عاطفه‌های منفی از مشکل‌های موجود در محیط خانواده، مدرسه و کلاس درس ناشی می‌شود و معلمان نیز در برخورد با چنین کودکان بیشتر دچار سوء رفتارهای مختلف از جمله سوء رفتار آموزشی می‌شوند و این کودکان نیز میزان سوء رفتار را بیشتر و دردناک‌تر از آنچه که وجود دارد، ادراک و ارزیابی می‌کنند. در نتیجه این عوامل سبب می‌شوند که مزاج عاطفه منفی باعث افزایش سوء رفتار آموزشی در دانش آموزان ابتدایی شود.

همچنین، یافته‌های این پژوهش در زمینه اثر منفی و معنادار تعارض و روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی با نتایج پژوهش‌های پیشین همسو بود (۲۱-۲۲). در تبیین این یافته می‌توان به نتایج پژوهش انجام‌شده در این زمینه (۲۲) اشاره کرد که تعارض در رابطه دانش آموز- معلم به شرایط یا وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن بین خواسته‌ها، نیازها، و انتظارات آموزشی معلمان و دانش آموزان اختلاف وجود دارد. هر دانش آموزی دارای ویژگی‌ها و سبک‌های یادگیری متفاوت با سایر

دانش آموزان است و اگر معلم نتواند این تفاوت‌ها را تشخیص دهد و یا اینکه دانش آموز نتواند با شرایط موجود در کلاس و مدرسه خود را سازش دهد، میزان سوء رفتارهای آموزشی ادراک شده افزایش می‌یابد. البته گاهی ممکن است که دانش آموزان در نتیجه تعارض ایجاد شده بین آنها و معلمان از خود تلاش و پشتکار بیشتری برای موفقیت تحصیلی و عدم ادراک سوء رفتار آموزشی نشان دهند و یا اینکه کمتر رفتارهای معلم را سوء رفتار آموزشی قلمداد کنند. در نتیجه این عوامل سبب می‌شوند که تعارض بیشتر در کیفیت رابطه دانش آموز- معلم باعث کاهش سوء رفتار آموزشی در دانش آموزان ابتدایی شود. همچنین روابط نزدیک در کیفیت رابطه دانش آموز- معلم به معنای ایجاد یک فضای امن و حمایت‌گر است که در آن کودک احساس کند، می‌تواند به راحتی با معلم خود ارتباط برقرار سازد و تجربه‌های خود را به اشتراک بگذارد. معلمانی که قادر به نشان دادن توجه و محبت خود به نیازهای عاطفی و روانی دانش آموزان هستند با دانش آموزان ارتباط مثبت و پایداری برقرار می‌سازند که این عوامل می‌تواند سبب کاهش انواع سوء رفتار در دانش آموزان شوند. در نتیجه این عوامل سبب می‌شوند که روابط نزدیک بیشتر در کیفیت رابطه دانش آموز- معلم باعث کاهش سوء رفتار آموزشی در دانش آموزان ابتدایی شود.

یافته‌های دیگر این پژوهش حاکی از اثر غیرمستقیم منفی و معنادار مزاج جسور/ برون‌گرا و مزاج مهار تلاشمند با میانجی روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی بود که این نتیجه در زمینه اثر مزاج جسور/ برون‌گرا و مزاج مهار تلاشمند بر روابط نزدیک با نتایج پژوهش‌های پیشین (۱۱-۱۸-۲۰) و در زمینه اثر روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی با نتایج دیگر پژوهش‌های پیشین (۲۱-۲۲) همسو بود. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که مزاج مجموعه‌ای از خصلت‌ها و ویژگی‌های ذاتی هر کودک است و ضمن اثر داشتن بر تکامل شخصیت بر برقراری ارتباط با دنیا تأثیر می‌گذارد. کودکان با مزاج جسور/ برون‌گرا دارای اعتماد به خود بالا و توانمندی تصمیم‌گیری و انتخاب بهترین راهکار از میان راهکارهای موجود هستند و کودکان با مزاج مهار تلاشمند دارای توانایی بالایی در تمرکز و توجه جهت انجام فعالیت‌های تحصیلی و غیر تحصیلی هستند. سوء رفتار آموزشی به رفتارهایی اطلاق می‌شود که به نوعی به دانش آموزان در فرآیند یادگیری بی‌توجهی می‌شود یا آنها مورد

بدر رفتاری و توهین قرار می گیرند و از آنجایی که روابط نزدیک نشان دهنده ارتباط صمیمی بین دانش آموز و معلم و درک بالای معلم از خواسته ها و نیازهای دانش آموزان است و از بسیاری از بی نظمی ها و بی انضباطی ها جلوگیری می کند، بدین ترتیب سازه روابط نزدیک می تواند میانجی مناسبی بین مزاج جسور/ برون گرا و مزاج مهار تلاشمند و سوء رفتار آموزشی باشد. در نتیجه این عوامل سبب می شوند که مزاج جسور/ برون گرا و مزاج مهار تلاشمند از طریق روابط نزدیک باعث کاهش سوء رفتار آموزشی در دانش آموزان ابتدایی شوند.

دیگر یافته های این پژوهش حاکی از اثر غیر مستقیم مزاج عاطفه منفی با میانجی روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی مثبت و معنادار بود که این نتیجه در زمینه اثر مزاج عاطفه منفی بر روابط نزدیک با نتایج پژوهش های پیشین (۱۱، ۲۰-۱۸) و در زمینه اثر روابط نزدیک بر سوء رفتار آموزشی با نتایج دیگر پژوهش ها (۲۲-۲۱) همسو بود. در تبیین این یافته می توان گفت که مزاج به نحوه سازش یافتگی افراد با محیط اطراف و نحوه رفتار کردن آنها در برابر محرک های محیطی اشاره دارد. کودکان با مزاج عاطفه منفی دارای احساس های منفی خشم، ناراحتی، نگرانی، و نارضایتی هستند. سوء رفتار آموزشی به به کارگیری تنبیه های جسمی، عاطفی، و روانی به عنوان روشی برای مهار رفتار دانش آموزان اشاره دارد که پیامدهای منفی زیادی بر شخصیت دانش آموزان می گذارد و به ایجاد فضایی غیرایمن منجر خواهد شد و از آنجایی که روابط نزدیک به احساس اعتماد و ارتباط عاطفی بین معلم و دانش آموز اشاره دارد، بدین ترتیب سازه روابط نزدیک می تواند میانجی مناسبی بین مزاج عاطفه منفی و سوء رفتار آموزشی باشد. در نتیجه این عوامل سبب می شوند که مزاج عاطفه منفی از طریق روابط نزدیک باعث افزایش سوء رفتار آموزشی در دانش آموزان ابتدایی شود.

علاوه بر آن، یافته های دیگر این پژوهش حاکی از اثر غیر مستقیم مزاج جسور/ برون گرا، مزاج عاطفه منفی و مزاج مهار تلاشمند با میانجی تعارض بر سوء رفتار آموزشی غیر معنادار بود. در تبیین این یافته ها می توان گفت که مزاج به رفتارها، نگرش ها، و تمایل هایی اشاره دارد که خاص هر کودک است و تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند محیط اجتماعی و فرهنگی، تجربه های زندگی، روابط خانوادگی، و نظایر آن است. کودک دارای مزاج جسور/ برون گرا به کودکی اشاره دارد که از یک

طرف ضمن داشتن استقلال و اعتماد به خود به دنبال شکستن مرزهای تعیین شده است و از طرف دیگر به هنگام تنهایی گرایش به انجام رفتارهای ناهنجار دارد. کودک دارای مزاج عاطفه منفی از یک سو گرایش به نمایش احساس ها و هیجان های منفی مانند ترس، تنیدگی، و اضطراب داشته و از سوی دیگر به دلیل طرد شدن تلاش می کند تا چنین احساس ها و هیجان هایی را از خود نشان ندهد و کودک دارای خلق مهار تلاشمند دارای توجه و تمرکز خوبی در انجام فعالیت های تحصیلی است. سوء رفتار آموزشی نوعی کودک آزاری است که در بسیاری از مواقع نادیده گرفته می شود و شامل بدر رفتاری یا بی توجهی به نیازهای آموزشی دانش آموزان بوده و از آنجایی که تعارض نشان دهنده خواسته ها، نیازها، انتظارات و تمایل های متفاوت بین دانش آموزان و معلمان است و این سازه می تواند به دلایل مختلف مانند تفاوت های شخصیتی، انتظارات نادرست و بدفهمی ایجاد شود؛ بدین ترتیب سازه تعارض نمی تواند میانجی مناسبی بین مزاج کودک (جسور/ برون گرا، عاطفه منفی، و مهار تلاشمند) و سوء رفتار آموزشی باشد.

این پژوهش از جهاتی با پژوهش های پیشین متفاوت و متمایز است. زیرا پژوهش های پیشین رابطه مستقیم مزاج کودک و کیفیت رابطه دانش آموز- معلم را با سوء رفتار آموزشی بررسی کردند، اما پژوهش حاضر به پیچیدگی های روابط درونی این متغیرها و نقش میانجی کیفیت رابطه دانش آموز- معلم توجه نموده است. همچنین پژوهش حاضر مشخص کرد که مزاج کودک و کیفیت رابطه دانش آموز- معلم می تواند نقش زیادی در کاهش سوء رفتار آموزشی داشته باشد. بنابراین نتایج این پژوهش در کنار پژوهش های مشابه می تواند به تدوین نظریه ها و مدل های جامع تر درباره سوء رفتار آموزشی و تلاش برای طراحی برنامه هایی جهت کاهش آن کمک کند. علاوه بر آن این پژوهش به علم روان شناسی در سطح عمل نزدیک شده است، زیرا نشان می دهد که چگونه ایجاد روال های بهنجار در خانواده و مدرسه می تواند سوء رفتار آموزشی را کاهش دهد.

محدودیت های مهم این پژوهش شامل محدود شدن نمونه به دانش آموزان دوره دوم ابتدایی، استفاده از پرسشنامه جهت گردآوری داده ها، ریزش یا افت نسبتاً بالای آزمودنی های پژوهش حاضر (۶۷/۲۴ درصد)، ناتوانی در کنترل برخی متغیرهای جمعیت شناختی مانند وضعیت

فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی و عدم بررسی نتایج به تفکیک جنسیت اشاره کرد. بنابراین انجام پژوهش بر روی دانش آموزان دوره یکم ابتدایی و سایر دوره های تحصیلی از جمله متوسطه یکم و دوم، انجام پژوهش بر روی دانش آموزان و حتی دانشجویان سایر شهرها، استفاده از مشاهده و مصاحبه جهت گردآوری داده ها و بررسی روابط متغیرهای پژوهش حاضر به تفکیک دانش آموزان دختر و پسر پیشنهاد می شود. با توجه به نتایج این پژوهش، برنامه ریزی جهت کاهش سوء رفتار آموزشی از طریق مزاج کودکان و رابطه دانش آموز- معلم از طریق با برنامه ریزی درسی و آموزشی مناسب ضروری است. برای کاهش سوء رفتار آموزشی دانش آموزان دبستانی باید زمینه را برای کاهش مزاج عاطفه منفی و افزایش مزاج جسور/ برون گرا، مزاج مهار تلاشمند، تعارض و روابط نزدیک فراهم کرد. علاوه بر آن والدین باید به نقش مزاج کودک و اثر آن بر سوء رفتار آموزشی توجه کنند و بر اساس آن از سبک های والدگری مناسب جهت شکل گیری مزاج جسور/ برون گرا و مهار تلاشمند و عدم شکل گیری مزاج عاطفه منفی استفاده کنند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده یکم در رشته روان شناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی است که در تاریخ ۱۴۰۳/۱۰/۰۵ با موفقیت دفاع شد. مجوز علمی این مطالعه توسط دانشگاه آزاد

اسلامی واحد خوی با شماره ۹۲۷/۲ / ۱۹/۰۲ در تاریخ ۱۴۰۳/۰۲/۱۸ و مجوز اجرایی آن توسط اداره آموزش و پرورش شهرستان خوی با شماره ۵۵۱/۱/۱۸۹۵۰ در تاریخ ۱۴۰۳/۰۲/۲۷ صادر شد. همچنین ملاحظات اخلاقی مندرج در راهنمای انتشار انجمن روان شناسی آمریکا و کدهای اخلاقی سازمان نظام روان شناسی ایران از جمله رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات هویتی، تحلیل داده ها و رضایت آگاهانه والدین جهت شرکت در پژوهش در این مطالعه رعایت رعایت شده است.

حامی مالی: این پژوهش هیچ حمایت خاصی را از سازمان ها و نهادهای مختلف دریافت نکرده و با هزینه شخصی انجام شده است.

نقش هر یک از نویسندگان: نویسنده یکم به عنوان طراح و ایده پرداز اصلی پژوهش و مسئول جمع آوری داده ها و نویسنده دوم به عنوان استاد راهنما در این مقاله نقش داشته است.

تضاد منافع: هر دو نویسنده تصریح می کنند که هیچ گونه تضاد منافعی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

در دسترس بودن داده ها: تمامی داده های این پژوهش در اختیار نویسنده مسئول است و در زمان داوری دست نوشته به نشریه تحویل داده شد. همچنین در صورت درخواست منطقی پژوهشگری خاص در اختیار او قرار خواهد گرفت.

رضایت برای انتشار: نویسندگان برای انتشار این مقاله رضایت کامل خود را اعلام می دارند.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از مسئولان آموزش و پرورش شهرستان خوی و دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی به دلیل همکاری با پژوهشگران و از دانش آموزان دوره دوم ابتدایی شهرستان خوی، مادران و معلمان آنها جهت تکمیل ابزارهای پژوهش صمیمانه تشکر و قدردانی می شود.

References

1. Mercer CG, Karim R. Effect of physical abuse and negligence on academic achievement of primary school students in Bangladesh. *Asian Journal of Education and Social Studies*. 2023; 44(4): 14-23. [\[Link\]](#)
2. DeJong M, Wilkinson S, Apostu C, Glaser D. Emotional abuse and neglect in a clinical setting: challenges for mental health professionals. *B J Psych Bull*. 2022; 46(5): 288-293. [\[Link\]](#)
3. Jiang H, Weihs A, Frenzel S, Klinger-Konig J, Ewert R, Stubbe B, et al. The impact of childhood emotional abuse and depressive symptoms on sleep macro-architecture and cortical thickness. *J Affect Disord*. 2025; 376: 92-103. [\[Link\]](#)
4. Kardong-Edgren S, Wells-Beede E, Wands LM. Student abuse in simulation causes and solutions. *Teaching and Learning in Nursing*. 2024; 19(2): 145-149. [\[Link\]](#)
5. Herrenkohl FP, Hashmi P, Lowenthal L. Effect of abuse and neglect on academic performance of children in Canada. *Journal of Education*. 2021; 4(8): 1-10. [\[Link\]](#)
6. Heffernan T. Abusive comments in student evaluations of courses and teaching: the attacks women and marginalised academics endure. *High Educ*. 2023; 85: 225-239. [\[Link\]](#)
7. Pekdogan S, Kanak M. Child temperament as a predictor of parents' potential for emotional abuse. *The Journal of Nervous and Mental Disease*. 2022; 210(5): 330-334. [\[Link\]](#)
8. Sriram S, Sahoo S, Muthu MS, Kirthiga M, Saikia A, Jairam L, Wadgave U, Anthonappa R. Child temperament and early childhood caries: A systematic review and meta-analysis. *Pediatr Dent*. 2024; 46(3): 169-178. [\[Link\]](#)
9. Yates J, Tucker P, Johnson AM. Child temperament and physical activity in young children. *Child Care Health Dev*. 2023; 49(5): 898-905. [\[Link\]](#)
10. Sleddens EFC, Kremers SPJ, De Vries NK, Thijs C. Measuring child temperament: Validation of a 3-item temperament measure and 13-item impulsivity scale. *European Journal of Developmental Psychology*. 2013; 10(3): 392-401. [\[Link\]](#)
11. Harvey E, Dery M, Lemelin JP, Begin V. Child temperament and trajectories of student-teacher relationships quality. *Child Dev*. 2024; 95(6): 2178-2194. [\[Link\]](#)
12. Harvey E, Lemelin JP, Dery M. Student-teacher relationship quality moderates longitudinal associations between child temperament and behavior problems. *J Sch Psychol*. 2022; 91: 178-194. [\[Link\]](#)
13. Baroncelli A, Ciucci E. Bidirectional effects between callous-unemotional traits and student-teacher relationship quality among middle school students. *J Abnorm Child Psychol*. 2020; 48(2): 277-288. [\[Link\]](#)
14. Pianta RC. Patterns of relationships between children and kindergarten teachers. *Journal of School Psychology*. 1994; 32(1): 15-31. [\[Link\]](#)
15. Longobardi C, Serranni M, Lin Sh, Fabris MA. Student-teacher relationship quality and prosocial behaviour: The mediating role of academic achievement and a positive attitude towards school. *Br J Educ Psychol*. 2021; 91(2): 547-562. [\[Link\]](#)
16. Ato E, Fernandez-Vilar MA, Galian MD. Relation between temperament and school adjustment in Spanish children: A person-centered approach. *Frontiers in Psychology*. 2020; 11(250): 1-8. [\[Link\]](#)
17. Rispoli KM, McGoeys KE, Koziol NA, Schreiber JB. The relation of parenting, child temperament, and attachment security in early childhood to social competence at school entry. *Journal of School Psychology*. 2013; 51(5): 643-658. [\[Link\]](#)
18. Susa-Erdogan G, Benga O, Albu-Radulet M, Macovei T. Child temperament and child-teacher relationship quality: Implications for children's emotional functioning during preschool period. *Frontiers in Psychology*. 2022; 13(992292): 1-12. [\[Link\]](#)
19. Roubinov DS, Hagan MJ, Boyce WT, Essex MJ, Bush NR. Child temperament and teacher relationship interactively predict cortisol expression: The prism of classroom climate. *Dev Psychopathol*. 2017; 29(5): 1763-1775. [\[Link\]](#)
20. Oren M, Jones I. The relationships between child temperament, teacher-child relationships, and teacher-child interactions. *International Education Studies*. 2009; 2(4): 122-133. [\[Link\]](#)
21. Thornberg R, Wegmann B, Wanstrom L, Bjereld Y, Hong JS. Associations between student-teacher relationship quality, class climate, and bullying roles: A Bayesian multilevel multinomial Logit analysis. *Victims & Offenders: An International Journal of Evidence-Based Research, Policy and Practice*. 2022; 17(8): 1196-1223. [\[Link\]](#)
22. O'Connor E. Teacher-child relationships as dynamic systems. *Journal of School Psychology*. 2010; 48(3): 187-218. [\[Link\]](#)
23. Noeparvar Qarebagh T, Zeinali A. Development and validation of educational neglect and abuse questionnaire (student form). *Quarterly Journal of Child Mental Health*. 2019; 6(1): 211-222. [Persian]. [\[Link\]](#)
24. Salehi L, Seif D. Predictive pattern of loneliness based on dimensions of teacher-student interaction, and perceived competence among students with and without visual impairment. *Psychology of Exceptional Individuals*. 2012; 2(5): 43-64. [Persian]. [\[Link\]](#)
25. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 1970; 30: 607-610. [\[Link\]](#)